
**АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ
АСПЕКТЫ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ
В УКРАИНЕ
ASPECTS OF ADVANCED EDUCATION IN UKRAINE**

**ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
НА ЗАНЯТТЯХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ:
СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ
ТА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ**

А.М. Самбор

*викладач Прилуцького гуманітарно-педагогічного коледжу
імені І.Я. Франка,
відмінник освіти України*

М.А. Самбор

*кандидат юридичних наук,
лауреат Всеукраїнського фонду юридичної науки
академіка права В.В. Сташиса,
лауреат Міжнародної премії академіка П.П. Михайленка
Міжнародної академії фундаментальних основ буття,
лауреат відзнаки НАН України «Талант, натхнення, праця»,
заступник начальника штабу Прилуцького МВ
(з обслуговування міста Прилук та Прилуцького району)
УМВС України в Чернігівській області,
член координаційної ради з питань
забезпечення рівних прав та можливостей
жінок і чоловіків Прилуцької міської ради
Чернігівської області, член Прилуцької
міської міжвідомчої координаційно-методичної
ради з правової освіти населення*

Постановка проблеми. Сучасні соціально-економічні тенденції розвитку суспільства обумовлюються результатами науково-технічного прогресу. Саме останній визначає рівень розвитку окремих особистостей, галузей господарства, та у цілому країни.

У Конституції України країну проголошено демократичною, соціальною, правовою державою, визнано, що найвищою соціальною цінністю в Україні є людина, її права і свободи та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а їх утвердження і забезпечення є головним обов'язком держави. Однією зі складових, що забезпечують це законодавче положення, є освіта.

Національна доктрина розвитку освіти, затверджена Указом Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» від 17 квітня 2002 р. № 347/2002 водночас зазначає, що стан справ у галузі освіти, темпи та глибина

перетворень не повною мірою задовольняють потреби особистості, суспільства і держави. Глобалізація, зміна технологій, перехід до постіндустріального, інформаційного суспільства, утвердження пріоритетів сталого розвитку, інші властиві сучасній цивілізації риси зумовлюють розвиток людини як головну мету, ключовий показник і основний важіль сучасного прогресу, потребу в радикальній модернізації галузі, ставлять перед державою, суспільством завдання забезпечити пріоритетність розвитку освіти і науки, першочерговість розв'язання їх нагальних проблем [6].

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями, зазначається у Законі України «Про освіту» від 23 травня 1991 р. [8].

У світі відбувається активне формування глобального освітнього простору: утворюється єдина система знань, відбувається експансія інформаційних технологій, діяльність освітніх інституцій набуває інтернаціоналізованого та інноваційного характеру [7]. Телекомунікаційні технології визначають зміст та спрямованість різноманітних сегментів суспільного життя, обумовлюючи новітні засоби досягнення цілей, котрі істотно полегшують затрати.

Разом з тим п. 2. Національної доктрини розвитку освіти, затвердженої Указом Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» від 17 квітня 2002 р. № 347/2002 зазначає, що пріоритетними напрямками державної політики щодо розвитку освіти є: запровадження освітніх інновацій, інформаційних технологій. Не залишаються осторонь втілення даної доктрини науковці, які розробляють авторські погляди, що можуть і повинні стати підґрунтям формування державної політики у галузі освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Так, наукові засади менеджменту інновацій в освіті, знайшли відображення у працях Л.І. Даниленко; питанням інноваційного менеджменту присвятили свої дослідження І.Т. Балабанова і Н.В. Краснокутська; управління інноваційними процесами в регіональній системі освіти обрано предметом наукових пошуків у працях Л.М. Ващенко; наукове обґрунтування впровадження інноваційних технологій у освітній простір здійснила в своїх працях І.М. Дичківська.

Однак залишається малодослідженим питання впровадження телекомунікаційних технологій у процес навчання під час викладання навчальних дисциплін студентам вищих навчальних закладів.

Метою даної статті є дослідження можливостей використання сучасних телекомунікаційних технологій під час проведення практичних занять зі студентами вищих начальних закладів I-II рівнів акредитації за спеціальністю «Технологічна освіта».

Основні результати дослідження. Як стверджується у Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI ст.»), яка затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1993 р. № 896 «Про Державну

національну програму «Освіта» («Україна ХХІ ст.») [9], існуюча в Україні система освіти перебуває в стані, що не задовольняє вимог, які постають перед нею в умовах розбудови української державності, культурного та духовного відродження українського народу. Це виявляється насамперед у невідповідності освіти запитам особистості, суспільним потребам та світовим досягненням людства; у знеціненні соціального престижу освіченості та інтелектуальної діяльності; у спотворенні цілей та функцій освіти; бюрократизації усіх ланок освітньої системи. Одним із стратегічних завдань реформування змісту освіти, зазначається у Державній національній програмі «Освіта» («Україна ХХІ ст.»), є створення передумов для розвитку здібностей молоді, формування готовності і здатності до самоосвіти, широке застосування нових педагогічних, інформаційних технологій.

Національна доктрина розвитку освіти, затверджена Указом Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» від 17 квітня 2002 р. № 347/2002, вказує на те, що необхідно істотно зміцнити навчально-матеріальну базу, здійснити комп'ютеризацію навчальних закладів, впровадити інформаційні технології, забезпечити ефективну підготовку та підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, запровадити нові економічні та управлінські механізми розвитку освіти. Всі ці проблеми потребують першочергового розв'язання.

Незважаючи на об'єктивні проблеми, пов'язані з фінансово-економічною кризою, динаміка розвитку інформаційного суспільства в Україні протягом останніх років є стабільно позитивною, і це можна вважати сталою тенденцією, що має бути збережена та посилена в найближчому майбутньому. Зокрема, є всі підстави стверджувати, що в коротко- й середньостроковій перспективах на теренах нашої держави триватимуть процеси повномасштабної імплементації Інтернет-сервісів та відповідних технологій, конвергенції традиційних і розвитку нових медіа-форматів на технологічній платформі Інтернет. Триватиме диверсифікація аудиторії, формування нових моделей інформаційного споживання, соціальної та політичної активності тощо [4, с. 51]. Реалізація програми «Відкритий світ» (розгортання інформаційно-комунікаційної 4G освітньої мережі національного рівня) в якості національного проекту створить принципово нові можливості для розвитку людського капіталу в Україні, — наголошується у Посланні Президента України В.Ф. Януковича до Верховної Ради України [4, с. 51].

Таким чином, держава підтримує процес інформатизації освіти, застосування інформаційно-комунікаційних технологій у системі освіти; сприяє забезпеченню навчальних закладів комп'ютерами, сучасними засобами навчання, створенню глобальних інформаційно-освітніх мереж; забезпечує розвиток усе охоплюючої системи моніторингу якості освіти всіх рівнів, що відповідає п. 20 Національної доктрини розвитку освіти, затвердженої Указом Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» від 17 квітня 2002 р. № 347/2002.

Вважаємо, що інформатизація навчання має своїм змістом не лише технічне оснащення навчальних закладів, зокрема ВНЗ I-II рівнів акредитації,

використання інформаційних можливостей Інтернет-ресурсів під час вивчення навчального матеріалу студентами, а й повномасштабне забезпечення можливості використання сучасних телекомунікаційних ресурсів у навчально-виховному процесі.

Гордон Драйден і Джанет Вос, аналізуючи шкільну справу з позицій глобалізації, підтверджують думку В.О. Сухомлинського: «Справжня революція у навчанні полягає не лише в змісті шкільної системи. Вона полягає у навчанні того, як учитися, як думати, у вивченні нових методів, котре ви можете використати для розв'язання будь-якого завдання, що виникає перед вами в будь-якому віці» [1, с. 122]. Одним із таких методів, на наш погляд, можуть стати телекомунікаційні технології, котрі привнесуть у освітній простір нові можливості не лише у отриманні знань, а й у формуванні методик начального процесу.

Власне телекомунікації, у відповідності до абз. 52 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про телекомунікації» від 18 листопада 2003 р. [10], – це передавання, випромінювання та/або приймання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого роду по радіо, проводових, оптичних або інших електромагнітних системах.

Педагог відповідає на дуже складне питання, як організувати активну діяльність учня, щоб вона сприяла його розумовому розвитку, розвивала думку, культуру слова, забезпечувала грамотність. Він планував таку активну діяльність для всіх учнів, у якій би яскраво виражались і, звичайно, осмислювалися взаємозв'язки між фактами, предметами, явищами, трудовими процесами. Діяльність під час вивчення предмета має бути не тільки ілюстрацією до знань (це також необхідно), але й джерелом нових істин, відкриттів, закономірностей [2, с. 198]. Реалізація такої мети очевидно можлива в умовах широкого запровадження та використання телекомунікаційних технологій, які відкривають нові можливості щодо доступу до сучасної інформації про освіту, технічних досягнень, обумовлених новітніми підходами до прийомів роботи, а також сучасних технічних засобів, котрі забезпечують механізацію робіт.

Відтак, керівництво країни реагує на сучасні виклики, в тому числі об'єктивні чинники, які вказують на необхідність кардинальних змін у підходах до освітніх процесів.

У Постанові Загальних зборів Національної академії педагогічних наук України «Освіта в структурі цивілізаційних змін: актуальні проблеми» від 18 листопада 2010 р. № 1-6/3-5 вказується, що освітні процеси розглядаються як багатомірні і багатофункціональні системи, побудовані на культурно-цивілізаційних засадах у русі від індустріального до науково-інформаційного суспільства дослідження розвитку особистості розглядається за ціннісними парадигмами освітнього процесу, до яких належить відкритість, синергетичність, інформаційність, комунікативність, мобільність, демократичність, децентралізованість [7]. Однак, наскільки якісно використовуються на сьогоднішній день у навчальному процесі телекомунікації. Беззаперечно, основною сферою, яка найбільш наповнена сучасними освітніми технологіями є заняття з інформатики. Це зумовлюється насамперед тим, що телекомунікації виступають власне об'єктом та предметом пізнання.

Більший інтерес викликає використання таких телекомунікаційних технологій під час викладання інших навчальних дисциплін, які безпосередньо не пов'язані із вивченням телекомунікацій, де останні із предмета навчання набувають ознак засобів навчання. Серед таких дисциплін є трудове навчання.

У загальному контексті соціальної мобільності, починаючи з 30-х років ХХ ст., досліджувалася професійна мобільність, яку розглядали як здатність і готовність швидко освоювати технічні засоби, технологічні процеси та нові спеціальності і зміни у них; потреба підвищувати освіту і кваліфікацію. Сьогодні професійну мобільність пов'язують з готовністю людини приймати самостійні та нестандартні рішення, спрямовані на підвищення рівня власного професіоналізму, здатністю швидко освоювати нове освітнє і соціальне середовище відповідно до нових вимог, використовуючи ефективні методи і засоби для досягнення мети [3, с. 11].

Очевидним, що така мобільність може бути досягнута лише за умови використання передових технічних розробок, які можуть і повинні застосовуватися до відносин у системі «людина-людина». Останнім часом у засобах масової інформації озвучуються питання реалізації програми комп'ютеризації навчальних закладів, зокрема забезпечення комп'ютерною технікою, підключення її до всесвітньої мережі Internet, забезпечення мультимедійними дошками навчального процесу. Разом з тим не висвітлюються питання про використання цих технологій у навчальному процесі.

Сфера телекомунікаційних технологій надає широкий спектр можливостей для забезпечення навчального процесу під час проведення практичних занять з трудового навчання. Насамперед телекомунікації дають можливість ознайомитися із новітніми досягненнями технічної науки, яка є фундаментом компетентності майбутнього викладача трудового навчання. По-друге, сфера телекомунікації забезпечує можливість ознайомлення студента із прийомами, методами та методиками викладання навчального матеріалу. По-третє, створює умови для обміну досвідом між студентством та викладачами. По-четверте, формує уміння та навички аналітичної роботи студента у зв'язку із опрацюванням навчальної та наукової літератури. По-п'яте, дає можливість у створенні новітніх методик контролю з боку адміністрації за навчальним процесом у закладі освіти. Це може досягатися за допомогою використання того ж самого Skype чи інших телекомунікаційних технологій відеозв'язку.

Висновки. Отже, вважаємо, що використання телекомунікаційних технологій на практичних заняттях з трудового навчання при підготовці фахівців-педагогів за спеціальністю «Технологічна освіта» може і повинна мати декілька основних напрямків:

1) *Забезпечення якості навчально-виховного процесу.* Даний аспект може бути забезпечений із використанням усередині вузівської телекомунікаційної мережі. Оскільки ВНЗ (у переважній своїй більшості) забезпечені комп'ютерною технікою, тому створення вказаної мережі не потребує значних матеріальних затрат. Відтак, необхідно лише забезпечення web-камерами навчальні кабінети. Таким чином адміністрація навчального закладу, фахівці з методики та педагогіки викладання будуть мати можливість спостерігати за

роботою викладача зі студентською аудиторією, вчасно реагувати на можливі проблеми, які можуть виникати при спілкуванні, а відтак оперативно реагувати та усувати негативні чинники, або навпаки, розповсюджувати позитивні здобутки окремих педагогів серед викладацького колективу. Адже, існуючі форми контролю за педагогічною майстерністю викладача, зокрема такі як «відкриті заняття», «показові заняття», свідомо чи несвідомо змушують педагога з особливою прискіпливістю готуватися до його проведення. В умовах, коли педагог буде свідомий того, що будь-якої миті адміністрація навчального закладу зможе переглянути хід заняття, створить обставини, які гарантуватимуть однаково якісну підготовку викладача до зустрічі зі студентством на занятті. Це у повній мірі відповідатиме шляху реформування управління освітою, а саме створення єдиної інформаційно-комп'ютерної системи управління освітою, що було проголошено у Державній національній програмі «Освіта» («Україна ХХІ ст.»).

2) *Єдність педагогічної та виробничої професії.* Даний напрямок передбачає необхідність створення міжгалузевого освітнього простору, куди залучаються й виробництва. Одна річ – це прослухати викладача щодо порядку здійснення тих чи інших операцій, а зовсім інша – на власні очі побачити в online-режимі роботу слюсаря, столяра з виготовлення тих чи інших деталей, при виконанні тих чи інших видів робіт, які вивчаються студентами. А за необхідності, й поспілкуватися з таким фахівцем.

3) *Поєднання навчального процесу з майбутньою педагогічною діяльністю.* Облаштування відповідних навчальних майстерень шкіл (не тільки базових, де студенти, зазвичай, проходять педагогічну практику) відповідними телекомунікаційними засобами зв'язку, котрі дозволять бачити повсякденну роботу вчителя з учнями. Це дасть змогу студентам під керівництвом викладача помічати всі позитиви і недоліки у діяльності вчителя, аби у своїй самостійній професійній діяльності не допускати подібних педагогічних помилок, аналізувати методику викладання трудового навчання викладачем, проводити порівняльний аналіз. Вказаний аспект використання телекомунікаційних технологій детально було розглянуто авторами [5].

4) *Якісна реалізація самостійної підготовки студента.* Можливості локальної мережі навчального закладу, можливості всесвітньої мережі Internet дозволяють студентові самостійно оволодівати знаннями з педагогічних та технічних наук. Крім того, локальна мережа з правом доступу виключно викладачів та студентів даного навчального закладу, дозволить студентам переглядати заняття, які останні пропустили у зв'язку з хворобою чи іншим причинами. У локальній мережі доцільно розміщувати лекції викладачів закладу, їх навчально-методичні розробки. До того ж всесвітня мережа Internet дозволяє самостійно студентам знайомитися з навчально-методичною, науковою літературою з предмета «Трудове навчання».

В результаті проведених перетворень педагогічна практика перестане бути вузькопрофесійною і набуде виражену соціальну спрямованість; випускники педагогічних ВНЗ зможуть успішно адаптуватися в професійній діяльності у сфері «людина-людина»; педагогічна освіта стане основою для реаліза-

ції професійних і особистих інтересів майбутніх фахівців, держава і суспільство отримують мобільних фахівців, готових до роботи в соціальній сфері [3, с. 5]. Отже, освіта набуває об'єктивної можливості реалізувати головне завдання – формування компетентного фахівця трудового навчання, який акумулює історичні здобутки та передові сучасні досягнення людства, відповідатиме існуючим потребам ринку праці, а також буде у змозі забезпечувати освітні процеси для майбутніх поколінь.

Враховуючи вищевикладене, вважаємо, що запровадження у навчальному процесі під час проведення занять зі студентами за спеціальністю «Технологічна освіта» телекомунікаційних технологій поряд з традиційними засобами дозволить вивести навчальний процес на якісно новий рівень. Недарма п. 19. Національної доктрини розвитку освіти, затвердженої Указом Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти» від 17 квітня 2002 р. № 347/2002 імперативно вказує, що пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують даліше удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління учителів трудового навчання до активної життєдіяльності в інформаційному суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Драйден Гордон*. Революция в обучении. Научить мир учиться по-новому / Драйден Гордон, Вос Джанет. – М. : Парвинэ, 2003. – 670 с.
2. *Дьяченко Б.* Компетентнісний підхід до якості освіти й діалог з В. Сухомлинським / Б. Дьяченко // Наукові записки. – Вип. 78 (1). – Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2008. – С. 196-199.
3. *Прохорова И.К.* Роль педагогической практики в формировании профессиональной мобильности будущего педагога: Автореф. дис. ... канд. пед. наук по спец.: 13.00.01 – общая педагогика, история педагогики и образования; 13.00.08 – теория и методика профессионального образования / И.К. Прохорова. – Тюмень, 2012. – 25 с.
4. Модернізація України – наш стратегічний вибір: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К., 2011. – 416 с.
5. *Самбор А.Н.* Телекоммуникационные технологии в образовательном процессе на этапе подготовки студентов педагогических ВУЗов к педагогической практике / А.Н. Самбор, Н.А. Самбор // Юридична наука. – 2012. – № 11. – С. 20-28.
6. Про Національну доктрину розвитку освіти: Указ Президента України від 17 квітня 2002 року № 347/2002 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> – Дата доступу 5 лютого 2013 року.
7. Освіта в структурі цивілізаційних змін: актуальні проблеми: Постанова Загальних зборів Національної академії педагогічних наук України від 18 листопада 2010 року № 1-6/3-5 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://document.ua/osvita-v-strukturii-civilizaciinih-zmin-aktualni-problemi-doc40041.html> – Дата доступу 5 лютого 2013 року.

8. Про освіту: Закон України від 23 травня 1991 року – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12/print1360053215179834> – Дата доступу 5 лютого 2013 року.

9. Про Державну національну програму «Освіта»: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1993 р. № 896 («Україна XXI ст.») – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF/print1360053215179834> – Дата доступу 5 лютого 2013 року.

10. Про телекомунікації: Закон України від 18 листопада 2003 року – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1280-15/print1360053215179834> – Дата доступу 5 лютого 2013 року.

Самбор А.М., Самбор М.А. Телекомунікаційні технології на заняттях трудового навчання: сфера застосування та правового регулювання

У статті розглядаються актуальні питання інформатизації навчального процесу та можливості використання на заняттях телекомунікаційних технологій. Авторами розглядаються основні напрямки використання телекомунікаційних технологій у навчальному процесі, визначаються основні завдання, які розв'язуються із застосуванням телекомунікацій.

Ключові слова: освіта, сучасна доктрина освіти, інформатизація суспільства, телекомунікаційні технології, навчальний процес, правове регулювання.

Самбор А.Н., Самбор Н.А. Телекоммуникационные технологии на занятиях трудового обучения: область применения и правового регулирования

В статье рассматриваются актуальные вопросы информатизации учебного процесса и возможности использования на занятиях телекоммуникационных технологий. Авторами рассматриваются основные направления использования телекоммуникационных технологий в учебном процессе, определяются основные задания, которые развязываются с применением телекоммуникаций.

Ключевые слова: образование, современная доктрина образования, информатизация общества, телекоммуникационные технологии, учебный процесс, правовое регулирование.

Sambor A., Sambor N. Telecommunication technologies in the classroom working time: the scope and legal regulation

In the article the pressing questions of informatization of educational process and possibility of the use are examined on employments of telecommunication technologies. Authors are examine basic directions of the use of telecommunication technologies in an educational process, basic tasks that get untied with application of telecommunications are determined.

Key words: education, modern doctrine of education, informatization of society, telecommunication technologies, educational process, legal regulation.

Стаття надійшла до редакції 15.05.2013.